

Penttilä
TIO / TTI**Lausunto**
24.5.2023Julkinen
VN/30996/2022-LVM-14

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö VN/30996/2022

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto sisäministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt 13.4.2023 päivätyllä lausuntopyynnöllä liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta. Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Esitysluonnoksen mukaan sen tavoitteena on, että esityksessä ehdotettavat Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun muutokset vastaavat pääosiltaan 1.10.2023 voimaan tulevia pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muutoksia (laki 452/2023 ja 492/2023). Liikenne- ja viestintäministeriö pitää yleisesti kannatettavana ehdotuksen lähtökohtaa, että salaisia pakkokeinoja koskevia säännöksiä uudistetaan yhdenmukaisesti ja että sääntely on tältä osin mahdollisimman saman sisältöistä.

Luonnoksessa ehdotetaan muutettavan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakia siten, että salaisena tiedonhankintakeinona toteutettavan televalvonnan lupaa ei enää jatkossa lähtökohtaisesti rajoitettaisi vain tiettyihin luvan hakemisen hetkellä tiedossa oleviin teleosoitteisiin tai telepäätelaitteisiin. Muutos vastaa pakkokeinolakiin ja poliisilakiin tehtäviä muutoksia (EV 305/2022 vp ja EV 316/2022 vp).

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota perustuslakivaliokunnan edellä mainittujen lakien yhteydessä antamiin lausuntoihin PeVL 98/2022 vp ja PeVL 99/2022 vp. Vastaavat ehdotukset merkitsivät perustuslakivaliokunnan mukaan huomattavaa ja periaatteellisesti merkittävää muutosta perustuslain 10 §:ssä turvattu luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamista koskevaan lainsäädäntöön. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ehdotettu muutos on omiaan heikentämään telepakkokeinojen käyttöä koskevaa oikeussuojaa. Perustuslakivaliokunta kehotti lakivaliokuntaa ja hallintovaliokuntaa harkitsemaan sääntelyn muuttamista luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan paremmin huomioon ottavaksi.

Ehdotusluonnoksen mukaan huomiota voidaan tältä osin kiinnittää siihen, että esityksessä ei ehdoteta kokonaan uusia toimivaltuuksia. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan jo olemassa oleviin toimivaltuuksiin tiettyjä muutoksia, joista osa on luonteeltaan toimivaltuuden käyttöalaa laajentavia. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää ehdotetun sääntelyn tavoitetta kannatettavana, mutta samalla on varmistuttava siitä, että seurattavien henkilöiden laitteita tai osoitteita ei lisätä seurantaan liian kevein perustein sivullisten luottamuksellisen viestin suojaamiseksi. Edelleen on oltava riittävät perusteet epäillä, että jokin yksittäinen laite tai teleosoite kuuluu päätöksessä tarkoitettulle henkilölle. Ministeriö pitää tärkeänä, että esityksessä arvioitaisiin kokonaisvaltaisesti ehdotuksen vaikutuksia

yksityisyyden suojaan. Arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös sivullisten yksityisyyden suojaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettuja muutoksia ei ole arvioitu EU:n tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön valossa. Liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan asiassa tulisi erityisesti ottaa huomioon EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Yleisesti tuomioistuimen viimeaikaisen ratkaisukäytännön voidaan katsoa asettaneen rajoituksia viranomaisten tiedonsaantioikeuksille, edellisen kerran ratkaisussaan C-140/20. Tuomioistuimessa on myös parhaillaan vireillä ennakkoratkaisupyynnöitä, joilla voi olla vaikutusta ehdotuksen alaan, etenkin koskien sähköiseen viestintään liittyvien tietojen saantia (erityisesti asia C-241/22).

Terminologian osalta liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksen mukainen välitystietojen määritelmä eroaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 40 kohdan mukaisesta välitystietojen määritelmästä. Valittu määritelmä vastaa pakkokeinolain ja poliisilain vastaavien määritelmien muutoksia. Ministeriö pitää hyvänä, että esitysluonnoksen mukaan viestintään ja sijaintitietoihin liittyvien Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain käsitteiden laajempi kokonaistarkastelu on aiheellista tehdä siinä yhteydessä, kun käsitteitä mahdollisesti pohditaan laajemmin esimerkiksi sähköisen viestinnän tietosuoja-asetukseen liittyen. Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että terminologiaa lienee syytä tarkastella myös eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi annettavan asetuksen ja sitä täydentävän direktiivin (n.s. E-evidence-paketti) kansallisen toimeenpanon yhteydessä.

Lopuksi liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota perustuslakivaliokunnan lausunnoissaan PeVL 98/2022 vp ja PeVL 99/2022 vp nostamaan seikkaan, että pakkokeinojen ja esitutkinnan sääntelyn tavoin myös poliisilain rikosten torjuntaa koskevien toimivaltuuksien sääntelylle on ollut ominaista kehitys, jossa toimivaltuuksia lisätään tai niitä laajennetaan vähittäin. Liikenne- ja viestintäministeriön arvion mukaan nyt lausuttavana oleva hallituksen esitys on osa tällaista kehityspolkua. Perustuslakivaliokunnan tavoin ministeriö kiinnittää huomiota siihen, että vaikka toimivallan laajennukset voivat sinänsä olla vähäisiä, on välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa otettava huomioon myös jo aiemmin säädetyt valtuudet.

Laura Eiro
Osastopäällikkö

Pauliina Penttilä
Ylitarkastaja

VN/30996/2022-LVM-14

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: